

Rysy na sielankowym obrazie życia w Soplicowie (Sędziego nauka o grzeczności)

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 12.
- Źródło: Dorota Siwicka, *Romantyzm 1822-1863*, Warszawa 1995, s. 134–143.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 35.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Epilog*, Warszawa 1982, s. 387.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 13.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 18–19.

Rysy na sielankowym obrazie życia w Soplicowie (Sędziego nauka o grzeczności)

Projekt kostiumu Sędziego do filmu *Pan Tadeusz* w reż. Ryszarda Ordyńskiego z 1928 r.
Źródło: domena publiczna.

Pan Tadeusz, epopeja Adama Mickiewicza, jest nieocenioną dla naszego narodu księgą, która pozwoliła pokoleniom przetrwać czasy zaborów, wojen, a także zachować obraz idealnego kraju, który jest ostoją polskości:

((Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz. Księga I

Takie były zabawy, spory w one lata
Śród cichej wsi litewskiej, kiedy reszta świata
We łzach i krwi tonęła ...

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 35.

W *Epilogu* do *Pana Tadeusza*, napisanym znacznie później niż cały utwór, Mickiewicz wyjaśnia genezę swojego dzieła. Jednym z powodów jego powstania było pragnienie odtworzenia idealnego świata, który poeta pamiętał z dzieciństwa:

((Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz. Epilog

Chciałem pominąć, ptak małego lotu,
Pominąć strefy ulewy i grzmotu,

I szukać tylko cienia i pogody: Wieki dzieciństwa, domowe zagrody...

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Epilog*, Warszawa 1982, s. 387.

Na owym idealnym obrazie pojawiają się jednak pęknięcia. Bohaterowie zauważają przepaść, jaka dzieli tradycyjne szlacheckie wychowanie, do którego są przyzwyczajeni, i współczesne im społeczeństwo. Według jednego z bohaterów *Pana Tadeusza* – Sędziego – zapomniano o zasadach grzeczności, zaniedbano etykietę i wyzbyto się zasad. Sędzia biera misję, by przypomnieć innym o podstawowych wartościach. W tym celu wygłasza przemowę na temat grzeczności, która stanowi diagnozę młodzieży żyjącej w początku XIX wieku, skonstrastowanej z tradycyjnym społeczeństwem szlacheckim.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz postać Sędziego na podstawie fragmentu *Pana Tadeusza*.
- Określisz znaczenie zasad, jakim hołduje Sędzia.
- Wskażesz fragmenty wypowiedzi Sędziego, które świadczą o tym, że myśli on stereotypowo.

Przeczytaj

SĘDZIA

Sędzia, bohater poematu Mickiewicza, jest właścicielem Soplicowa i stryjem tytułowego Tadeusza. Na prośbę nieobecnego brata Jacka Soplicy dba o edukację bratanka, opiekuje się także Zosią. Trzyma również pieczę nad ładem we dworze, pełni funkcję gospodarza, a ze swoich zadań wywiązuje się wzorowo. Szanuje swoich pracowników.

((Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz. Księga I

I wnet sierpy gromadnie dzwoniące
We zbożach, i grabliska suwane po łące,
Ucichły i stanęły: tak pan Sędzia każe,
U niego ze dniem kończą pracę gospodarze.
«Pan świata wie, jak długo pracować potrzeba;
Słońce, Jego robotnik, kiedy znijdzie z nieba,
Czas i ziemianinowi ustępować z pola».
Tak zwykł mawiać pan Sędzia [...].

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 12.

((Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz. Księga I

Bo Sędzia w domu dawne obyczaje chował
I nigdy nie dozwalał, by **chybiano** względu
Dla wieku, urodzenia, rozumu, urzędu;
Tym ładem, mawiał, domy i narody słyną.
Z jego upadkiem domy i narody giną.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 13.

Uczta u Radziwiłłów

Źródło: Aleksander Orłowski, domena publiczna.

Podczas uczyty w zamku Sędzia wygłasza naukę o grzeczności, w której przekazuje Tadeuszowi i młodemu pokoleniu wskazówki, w jaki sposób przestrzegać zasad [etykiety](#), by uchodzić za człowieka dobrze wychowanego i tym zyskiwać szacunek u innych.

((Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz. Księga I

Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą.
Niełatwą, bo nie na tym kończy się, jak nogą
Zręcznie [wierzgnąć](#), z uśmiechem witać [lada kogo](#);
Bo taka grzeczność modna, zda mi się kupiecka,
Ale nie staropolska, ani też szlachecka.
Grzeczność wszystkim należy, lecz każdemu inna;
Bo nie jest bez grzeczności i miłość dziecinna,
I wzgląd męża dla żony przy ludziach, i pana
Dla sług swoich, a w każdej jest pewna odmiana.
Trzeba się długo uczyć, ażeby nie zbłądzić
I każdemu [powinną uczciwość wyrządzić](#).
I starzy się uczyli; u panów rozmowa,
Była to [historyja żyjąca krajowa](#),
A między szlachtą dzieje domowe powiatu.
Dawano przez to poznać szlachcicowi bratu,

Że wszyscy o nim wiedzą, **lekce go nie ważą**;
Więc szlachcic obyczaj swe trzymał pod strażą.
Dziś człowieka nie pytaj: co zacz? kto go rodzi?
Z kim on żył? co porabiał? Każdy gdzie chce wchodzi,
Byle nie szpieg rządowy i byle nie w nędzy.
Jak ów **Wespazyjanus nie wachał pieniędzy**
I nie chciał wiedzieć, skąd są, z jakich rąk i krajów,
Tak nie chcą znać człowieka rodu, obyczajów!
Dość, że ważny i że się **stempel** na nim widzi,
Więc szanują przyjaciół jak pieniądze Żydzi.

[...] Grzeczność nie jest rzeczą małą:
Kiedy się człowiek uczy ważyć, jak przystało,
Drugich wiek, **urodzenie, cnoty, obyczaje**
Wtenczas i swoją ważność zarazem poznaje:
Jak na **szalach**, żebyśmy nasz ciężar poznali,
Musim kogoś posadzić na przeciwnej szali.
Zaś godna jest waszmościów uwagi osobnej
Grzeczność, którą powinna młodź dla **płci nadobnej**;
Zwłaszcza gdy zacność domu, **fortuny szczodroty**
Objaśniają wrodzone wdzięki i przymioty.
Stąd droga do **afektów** i stąd się kojarzy
Wspaniały domów sojusz. Tak myśleli starzy.
A zatem...

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 18–19.

Z przeczytanego fragmentu można się dowiedzieć, jaką rolę przyjmuje Sędzia: nauczyciela, autorytetu, który cieszy się posłuchem wśród innych, szczególnie młodych. Ma sprecyzowane zdanie co do zasad, jakimi należy się kierować. Nie ma też wątpliwości, że hołdowanie zasadom grzeczności służy społeczeństwu. Wyraża to, podając konkretne przykłady: korzyści, jakie płyną z odpowiedniego traktowania drugiego człowieka, ale też z wiedzy, kim ten człowiek jest, z jakiej warstwy społecznej pochodzi.

Słownik

geneza

(łac. *genesis*, gr. *génesis* – rodzenie się, powstawanie) – czynniki, które złożyły się na powstanie i rozwój czegoś

inwokacja

(łac. *invocatio* – wezwanie) – rozbudowana apostrofa otwierająca utwór literacki, w której autor zazwyczaj zwraca się do muzy, bóstwa lub duchowego patrona z prośbą o natchnienie, pomoc w tworzeniu dzieła

sielankowy

beztroski, spokojny, łagodny

etykieta

(franc. *étiquette*) – określony sposób zachowania się obowiązujący w jakimś środowisku, zwłaszcza dyplomatycznym lub dworskim

stereotyp

(gr. *stereos* – stężyły, twardy; *typos* – wzorzec, odcisk) – wyobrażenie o ludziach, rzeczach lub zjawiskach, utrwalone w świadomości wielu osób i trudno poddające się zmianom

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem profesora Michała Kuziaka. Scharakteryzuj elementy, które zaburzają idylliczny charakter świata epopei Mickiewicza.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DMuWAAwP5>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe dotyczy rys na sielankowym obrazie życia w Soplicowie.

Polecenie 2

Rozważ, w jaki sposób obyczaje i wartości ukazane w *Panu Tadeuszu* wpływają na kształt świata, w jakim żyją bohaterowie epopei. Zanotuj swoje wnioski.

Słownik

ambiwalencja

(łac. *ambo* – oba, *valens* – znaczący, mający moc, wartość) współwystępowanie elementów przeciwnych

apoteoza

otoczenie kogoś lub czegoś czcią i uwielbieniem

idylla

inaczej sielanka; gatunek literacki obejmujący utwory o tematyce zaczerpniętej z życia wiejskiego, przedstawiające w sposób wyidealizowany życie pasterzy, rolników, myśliwych, rybaków, opiewające uroki spokojnego i prostego bytowania na łonie natury

republikanizm

(łac. *res publica* – rzecz publiczna) pogląd uznający republikę, czyli taką formę ustroju państwowego, w którym najwyższe organy władzy są powoływane w drodze wyborów na czas określony, za najlepszą formę rządów

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Odmień przez przypadki wyraz „sędzia” w liczbie pojedynczej.

Przypadek	Forma odmieniona
M.	
D.	
C.	
B.	
N.	
Msc.	
W.	

Ćwiczenie 2

W *Panu Tadeuszu* pojawia się wielu bohaterów; zarówno mieszkańców Soplicowa, jak i przyjezdnych. Spośród poniższych bohaterów wybierz tych związanych z rodem Horeszków i tych związanych z Soplicami.

Horeszkowie i osoby z nimi związane

Soplicowie i osoby z nimi związane

Asesor i Rejent

szlachta Dobrzyńska

Ksiądz Robak vel Jacek Soplica

Wojski

Protazy

Podkomorzy

Pan Tadeusz

Gerwazy

Ewa

Zosia

Hrabia

Stolnik

Sędzia

Telimena

Scharakteryzuj Sędziego na podstawie jego wypowiedzi w przytoczonym poniżej fragmencie. Oceń, jakim jest człowiekiem.

((Adam Mickiewicz

Pan Tadeusz. Księga I

Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą.
Niełatwą, bo nie na tym kończy się, jak nogą
Zręcznie **wierzgnąć**, z uśmiechem witać **lada kogo**;
Bo taka grzeczność modna, zda mi się kupiecka,
Ale nie staropolska, ani też szlachecka.
Grzeczność wszystkim należy, lecz każdemu inna;
Bo nie jest bez grzeczności i miłość dziecinna,
I wzgląd męża dla żony przy ludziach, i pana
Dla sług swoich, a w każdej jest pewna odmiana.
Trzeba się długo uczyć, ażeby nie zbłądzić
I każdemu **powinną uczciwość wyrządzić**.
I starzy się uczyli; u panów rozmowa,
Była to **historyja żyjąca krajowa**,
A między szlachtą dzieje domowe powiatu.
Dawano przez to poznać szlachcicowi bratu,
Że wszyscy o nim wiedzą, **lekce go nie ważą**;
Więc szlachcic obyczaje swe trzymał pod strażą.
Dziś człowieka nie pytaj: co zacz? kto go rodzi?
Z kim on żył? co porabiał? Każdy gdzie chce wchodzi,
Byle nie szpieg rządowy i byle nie w nędzy.
Jak ów **Wespazyjanus nie wachał pieniędzy**
I nie chciał wiedzieć, skąd są, z jakich rąk i krajów,
Tak nie chcą znać człowieka rodu, obyczajów!
Dość, że ważny i że się **stempel** na nim widzi,
Więc szanują przyjaciół jak pieniądze Żydzi. [...] Grzeczność nie jest

rzeczą małą:

Kiedy się człowiek uczy ważyć, jak przystało,

Drugich wiek, [urodzenie, cnoty, obyczaje](#)

Wtenczas i swoją ważność zarazem poznaje:

Jak na [szalach](#), żebyśmy nasz ciężar poznali,

Musim kogoś posadzić na przeciwnej szali.

Zaś godna jest waszmościów uwagi osobnej

Grzeczność, którą powinna młódź dla [płci nadobnej](#);

Zwłaszcza gdy zacność domu, [fortuny szczodroty](#)

Objaśniają wrodzone wdzięki i przymioty.

Stąd droga do [afektów](#) i stąd się kojarzy

Wspaniały domów sojusz. Tak myśleli starzy.

A zatem...

Źródło: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz. Księga I*, Warszawa 1982, s. 18–19.

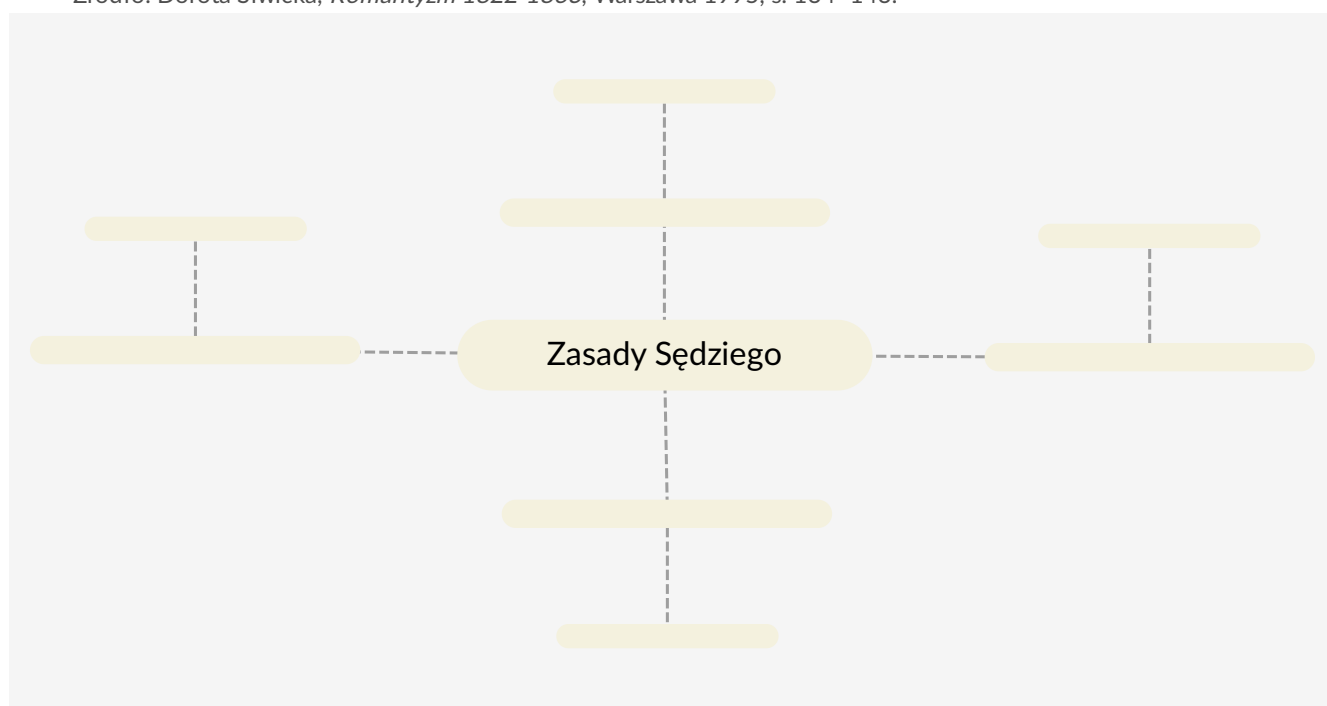
Na podstawie fragmentu książki Doroty Siwickiej napisz, jakie znaczenie mają zasady, jakim hołduje Sędzia w *Panu Tadeuszu*.

((Dorota Siwicka

Romantyzm 1822-1863

[Ten] symboliczny powrót [Tadeusza] do „kraju lat dzieciennych” odkrywa dom stabilny, wrośnięty głęboko w tradycję. Życie w nim regulują dawne zwyczaje utrwalające naturalny, dla mieszkańców domu zrozumiały sam przez się porządek. Są to prawa niepisane, nigdy formalnie nie ustanawiane [...] wystarczą ludzie, którzy sami są żywymi kodeksami zachowań i pilnują, by wszystko odbywało się, jak nakazuje tradycja: Sędzia, Podkomorzy, Wojski. Porządek ten określa przejrzysta hierarchia związana z wiekiem, płcią i urzędem. Z niej wynikają zasady etykiety. Wszystko więc — przechadzka, posiłek, taniec odbywa się zgodnie z ceremoniałem.

Źródło: Dorota Siwicka, *Romantyzm 1822-1863*, Warszawa 1995, s. 134–143.

Ćwiczenie 5

Na podstawie nagłówków zapowiadających treść poszczególnych dwunastu ksiąg *Pana Tadeusza* ustal i zapisz, jakie zasady etykiety przekazują Sędzia, Wojski i Podkomorzy.

Ćwiczenie 6

Sędzia, choć w dobrej wierze, nie ustrzegł się myślenia stereotypami. Na podstawie cytatów ustal, jakie stereotypy i zachowania można odnaleźć w poszczególnych wypowiedziach.

„z uśmiechem witać lada kogo;
Bo taka grzeczność modna, zda mi się kupiecka,
Ale nie staropolska, ani też szlachecka.”

„A między szlachtą dzieje domowe powiatu.
Dawano przez to poznać szlachcicowi bratu,
Że wszyscy o nim wiedzą”

„Więc szanują przyjaciół jak pieniądze Żydzi”

„Stąd droga do afektów i stąd się kojarzy
Wspaniały domów sojusz. Tak myśleli starzy.”

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*. Księga I, w. 360-381 i w. 396-408, Warszawa 1982, s. 18-19.

Ćwiczenie 7

Po zapoznaniu się z przywołaną w sekcji „Przeczytaj” wypowiedzią Sędziego oceń, czy współczesny młody człowiek chciałby żyć w dawnej Polsce szlacheckiej. Swoją wypowiedź poprzyj argumentami.

Ćwiczenie 8

Zastanów się, które z przekazywanych przez Sędziego wartości przekonują cię, a z którymi się nie identyfikujesz. Sformułuj odpowiednie argumenty.

Argumenty za nauką Sędziego:

Argumenty przeciw nauce Sędziego:

Praca domowa

Przeredaguj wypowiedź Sędziego tak, aby była to wypowiedź na temat grzeczności bez odwoływania się do stereotypów i uprzedzeń.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Rysy na sielankowym obrazie życia w Soplicowie (Sędziego nauka o grzeczności)

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- 12) w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, Dziadów cz. II oraz Pana Tadeusza Adama Mickiewicza, Zemsty Aleksandra Fredry, Balladyny Juliusza Słowackiego;

- 13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- 3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- 7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- 12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- scharakteryzuje postać Sędziego na podstawie fragmentu *Pana Tadeusza*;
- określi znaczenie zasad, jakim hołduje Sędzia;
- wskaże fragmenty wypowiedzi Sędziego, które świadczą o tym, że myśli on stereotypowo.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Uczniowie zapoznają się z cytataми z *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, które zawierają informacje na temat Sędziego.
2. Uczniowie rozmawiają o zasadach, jakim hołduje Sędzia. Określają ich znaczenie.
3. Nauczyciel przedstawia cel zajęć i podaje temat.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z zawartym w e-materiale filmem. Na jego podstawie w parach charakteryzują elementy, które zaburzają idylliczny charakter świata epopei

Mickiewicza. Następnie rozważają, w jaki sposób obyczaje i wartości ukazane w *Panu Tadeuszu* wpływają na kształt świata, w jakim żyją bohaterowie epopei.

2. Uczniowie odliczają do dwóch, dzieląc się na dwie grupy. Nauczyciel informuje, że będą dyskutować i wykorzystają do tego metodę akwariów. Nauczyciel wyjaśnia zasady dyskusji oraz określa jej czas.

Pierwsza drużyna siada w kręgu i prowadzi rozmowę na temat: Które z przekazywanych przez Sędziego wartości przekonują cię, a z którymi się nie identyfikujesz? Druga grupa obserwuje i zapisuje swoje spostrzeżenia dotyczące doboru i skuteczności argumentów, przestrzegania zasad i ogólnego przebiegu rozmowy.

Po upływie wyznaczonego czasu następuje zamiana ról. Na zakończenie wybrane osoby przedstawiają na forum klasy swoje spostrzeżenia.

3. Jako ćwiczenie dodatkowe nauczyciel proponuje rozpoznawanie środków poetyckich zastosowanych we fragmentach *Pana Tadeusza* umieszczonych w e-materiale i określenie ich funkcji. Uczniowie mogą to zadanie wykonać w kilkusobowych grupach.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Dzieli uczniów na 3 grupy (lub więcej, w zależności od czasu, który pozostał na pracę z ćwiczeniami). Przydziela uczniom zadania i wyznacza czas na ich realizację. Po zakończeniu pracy weryfikuje poprawność odpowiedzi.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Przeredaguj wypowiedź Sędziego tak, aby była to wypowiedź na temat grzeczności bez odwoływania się do stereotypów i uprzedzeń.

Materiały pomocnicze:

- Stefanowska Zofia, *Pan Tadeusz*, [w:] *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, PWN, Warszawa 1985.
- Witkowska Alina, *Literatura romantyzmu*, PWN, Warszawa 1986.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Film” do podsumowania lekcji.